

УДК 355.425.4 (477.82) «1939-1945»

Вікторія Дашко

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКОГО ПІДПІЛЛЯ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ТЕРИТОРІЇ САРНЕНЩИНИ

У статті розкрито наукову проблему, пов'язану із становленням, розвитком та особливостями діяльності польського підпілля на території Сарненщини в роки Другої світової війни. Зокрема, висвітлено діяльність польських баз самооборони в Гуті Степанській та Клесові, партизанського загону Армії Крайової «Бомба», військової та громадської організації, керованих польським еміграційним урядом з Великобританії. Досліджено організаційну структуру, терени діяльності, військові та політичні завдання, проведено аналіз особового та керівного складу, вказано на основні напрями і методи боротьби польського підпілля в умовах зміни окупаційних режимів.

Ключові слова: Друга світова війна, Союз Збройної Боротьби, Армія Крайова, Гута Степанська, партизанський загін АК «Бомба», Польський союз повстанський, Паньствова служба цивільна, Сарненщина.

Постановка проблеми даного дослідження визначається необхідністю об'єктивного з'ясування структури, керівного та особового складу, напрямів діяльності польського підпілля, а також з'ясування специфіки діяльності польських підпільних організацій в умовах окупаційних режимів на території Сарненщини в роки Другої світової війни.

Зазначені питання діяльності польського підпілля на території Сарненщини досить фрагментарно привертала увагу українських та зарубіжних істориків, в основному, мало місце висвітлення їх в контексті діяльності польського підпілля на всій території Західної України. Проте варто відзначити праці українських науковців-істориків, котрі тією чи іншою мірою займалися висвітленням регіональних аспектів розвитку польського підпільного руху. Насамперед, це роботи І. Ільюшина, в котрих автор висвітлює волинську трагедію та діяльність польського підпілля на Західній Україні [8; 9], В. Сергійчука, котрий в своїй книзі «Поляки на Волині у роки Другої світової війни» акцентує увагу на висвітленні документів з українських архівів даного періоду [19], Р. Давидюк в своїх дослідженнях звертає увагу на становище польської громади та ставлення радянської влади до польської громади на Рівненщині у період радянської окупації краю [4; 5]. Особливої уваги заслуговують дослідження Т. Самсонюк [17, 18]. Грунтуючись на архівних документах, авторка досить ретельно та достовірно відобразила діяльність польського підпілля на Рівненщині в 1939–1941 рр.

Розв'язання наукової проблеми, пов'язаної із особливостями діяльності польського підпілля, керованого польським еміграційним урядом, в роки Другої світової війни на території Сарненщини – **основна мета нашого дослідження**. Відповідно до визначеної мети окреслюємо **такі завдання**:

– розкрити діяльність польського підпілля на території Сарненщини з огляду на зміну окупанта протягом Другої світової війни;

– дослідити керівний та особовий склад, структуру, терени і напрями діяльності польського підпілля;

– проаналізувати кримінальні справи з фонду Р-2771 [1; 2; 3] Державного архіву Рівненської області та опубліковані документи з архівів радянських спецслужб в збірниках опублікованих документів «Польща та Україна в тридцятих – сорокових роках ХХ ст.» [15; 16].

Після початку Другої світової війни польське населення, котре проживало на західноукраїнських землях, потерпало від політичного та етнічного гноблення зі сторони радянської влади. Тому польський еміграційний уряд намагався сконсолідувати в умовах тотального радянського терору мілітарну ідею та визначити відповідні до наявної ситуації жорсткі засоби її реалізації. Таким чином, поляки вирішили чинити збройний опір, показавши свою здатність до самоорганізації та самостійної діяльності після поділу Польської держави між Німеччиною та Радянським Союзом. Метою діяльності польського підпілля на цих землях було повернення територій до Польської держави в довоєнних кордонах.

Найчисельнішою польською підпільною організацією на Рівненщині був Союз Збройної Боротьби (далі – СЗБ). Попри неодноразові спроби об'єднання, паралельно існували дві його гілки: СЗБ -1 з головним штабом у Львові та СЗБ -2 з головним штабом у Варшаві [17, с. 144]. Створення СЗБ-1 на Рівненщині відбулося в лютому 1940 р. Очільником цієї організації став Юзеф Відавський [3, арк. 49]. Одним із завдань, котрі стояли перед ним, було створення осередків в колишніх повітах: Сарнах, Дубні, Здолбунові, Кременці та Костополі [3, арк. 55]. Щодо створення повітового осередку СЗБ-1 в Сарнах, то створити його так і не вдалося.

Діяльність СЗБ-2 на Рівненщині розпочалася після приїзду до Рівного полковника Тадеуша Маєвського (пс. «Шмігель») [18], котрий мав на меті встановити зв'язок з уже існуючими організаціями, переглянути особовий склад цих осередків та включити їх до СЗБ-2, передбачалося створення спеціальних підрозділів для проведення диверсійно-підривних операцій [5, с. 76]. Штаб Волинської воєводської комендатури знаходився в м. Рівне. Воєводським комендантом Волинської округи СЗБ–2 став Т. Масевський [2, арк. 79]. Організація мала бути військовою [2, арк. 87]. В плани полковника входило створення повітових осередків у Луцьку, Здолбунові, Дубно та Кременці [2, арк. 94].

Для створення повітового осередку СЗБ–2 в Сарнах робились деякі спроби. В листопаді 1939 р. в м. Сарни прибув Пиус Залеський (пс. «Шимек»), уродженець с. Ковбане Сарненського повіту, котрий отримав завдання щодо організації польського підпілля на Сарненщині [1, арк. 46, 47]. У грудні 1939 р. в будинку Мар'яна Хергольда, за адресою м. Сарни, вул. 11 Листопада [1, арк. 58], Пиус Залеський зустрівся з польським офіцером, котрий приїхав зі Львову для створення організації, метою якої була форсована підготовка збройного повстання на західноукраїнських землях проти радянської влади [1, арк. 49]. Проживав польський офіцер в Сарнах в будинку Владинського [1, арк. 58]. Відомо, що саме П. Залеський мав стати комендантом повітового осередку в Сарнах [4, с. 294]. Одним із завдань, яке він отримав було підрив сарненського залізничного мосту та знищення його охорони [1, арк. 55].

За короткий термін Т. Маєвському вдалося створити повітові осередки СЗБ – 2 у Луцьку, Здолбунові, Володимир-Волинську. Однак, комендатуру в Сарнах укомплектувати так і не вдалося, оскільки її керівника П. Залеського було заарештовано органами НКВС [4, с. 294].

Початок німецько-радянської війни не став несподіванкою для Головної Комендатури СЗБ у Варшаві [11, с. 156]. Кінець 1941- го і практично весь 1942 р. стали часом переформатування польського підпільного руху до умов німецької окупації [14, с. 55]. У лютому 1942 р. СЗБ наказом Верховного Командувача польських збройних сил генерала Владислава Сікорського було перейменовано на Армію Крайову (далі – АК), підпорядковану польському урядові у вигнанні, який діяв у Великобританії [9].

Протягом 1943 р. польському урядові в еміграції вдалося створити на Волині добре організовану і справну конспіративну мережу АК зі штабом в Ковелі, комендант – Казімеж Бомбінський (пс. «Любонь») та територіальним поділом на районні інспекторати, а саме: Ковельський, Луцький, Рівненський, Дубенський районні інспекторати та самостійний Сарненський район АК (криптонім «Став»), що охоплював Сарненський повіт і тактично підлягав Ковельському інспекторатові, комендант – Владислав Ридзевський (пс. «Кобус») [8, с. 146]. Одним із завдань Сарненського інспекторату АК була організація і керівництво базами самооборони на території повіту, котрі почали створюватись на Волині та Поліссі після наказу Головного Коменданта АК щодо створення «Волинської самооборони» [20, с. 22].

Польська самооборона складалася з двох організаційних елементів. По-перше, утворювалися міцні укріплення, які об'єднували кілька сіл з польським населенням. По-друге, для захисту баз самооборони утворювали рухливі партизанські загони АК [9].

Польські бази самооборони підтримувалися радянськими партизанськими загонами. Власне, за погодженням Рівненського підпільного обкому КП(б)У й ОШПР такі бази були створені на Сарненщині в селах Гута Степанська та Клесів [7, с. 15].

Однією з головних польських баз самооборони на території Сарненського повіту була Гута Степанська, яка співпрацювала з розташованою за 6 км на північ від неї Виркою [13, с. 90]. Організатором і очільником польської бази самооборони в Гуті Степанській став священник села отець Маріан, котрий узгодив всі організаційні питання з партизанським командуванням зі з'єднання В. Бегми та переконав місцевого католицького ксьондза Штефана об'єднати зусилля для боротьби з окупантами [7, с. 15]. На початку липня 1943 р. самооборона в Гуті Степанській налічувала 500 осіб. Люди були погано озброєні, диспонували тільки 80 одиницями вогнепаль-

ної зброї, в тому числі 6 ручними кулеметами. Під опікою польської самооборони в Гуті Степанській знаходилося близько 5 000 чол., котрі були жителями навколишніх польських поселень, і в разі небезпеки мали тікати на головну базу [13, с. 91].

Містечко Клесів на Сарненщині за часів Другої світової війни також стало важливим пунктом польської самооборони на Волині, яким керував Юзеф Краков'як. У 1943 р. до Клесова втікали польські біженці зі всієї Волині. В селі переховувалися не лише поляки, а й євреї [12, с. 5].

Слід відзначити, що командиром одного з бойових підрозділів під дивною назвою «Рибацька пристань» став також настоятель католицького храму Антоній Хоміцький (пс. «Рох»). Одним із пріоритетних завдань отця Антонія, було створення шпиталю для поранених вояків АК та партизанського з'єднання «Ще Польща не згинула» під командуванням Роберта Сатановського, яке діяло в структурах радянського партизанського руху [12, с. 5].

Як вдавалось настоятелю костелу «працювати» на дві ворогуючі сторони, залишається загадкою. Адже відомо, що в 1943 р. А. Хоміцький закупляв для польської націоналістичної організації «Польський Союз Повстанський» (далі – ПСП) боєприпаси та продукти, отримуючи кошти від керівника Сарненської організації ПСП Владислава Ридзевського (псевдо «Кобус») [7, с. 16]. А про його співпрацю з радянськими партизанами залишилася інформація, яку збирали в рамках слідства, проведеного після війни, щодо надання ним інформації про присутність і озброєння німецького гарнізону в Клесові, про проходження поїздів через ст. Клесів, передачу до загону солі, соди (по 20–30 кг), паперу, предметів дамського туалету для розвідниці-радистки, направленої згодом у глибокий німецький тил для виконання спеціальних завдань, а також фарб, необхідних в загоні для оформлення плакатів для радянської пропаганди. Також грудні 1943 р. по вказівці радянських партизан передав німецькій жандармерії відомості про дислокацію загону УПА Т. Бульби-Боровця з метою їх знищення [7, с. 17].

Для захисту баз самооборони на території Сарненського повіту діяв рухливий партизанський загін АК «Бомба», керівник – капітан Владислав Коханський (пс. «Бомба», «Вуек», «Булла») [20, с. 23], його ад'ютантом був Збігнев Клімовський (пс. «Нємчик») [16, с. 702]. Поповнення загону відбувалось за рахунок добровольців з місцевого польського населення та околиць Сарн, Клесова та Рокитно [16, с. 700]. На початку своєї бойової діяльності В. Коханський в районі бази самооборони Гута Степанська організував загін, особовий склад 100 чол., котрий в короткому часі був розгромлений українськими партизанами. «Бомба» із залишками загону передислокувався в ліси в районі Сарни – Моквин, де сформував бойовий загін, особовий склад якого налічував 800 чол. [16, с. 668].

Структура загону в грудні 1943 р.: кулеметна рота (станкові й ручні кулемети, супровідна зброя, протитанкові гармати), особовий склад 150 чол.; 2 стрілецькі роти по 150 чол. (рота складалась з 3 взводів, взвод – з 3 відділів); кінна розвідка (6 секцій по 8–10 чол.); жіночий взвод (санітарки, швачки, кухарки); адміністративно-штабний взвод (близько 70 чол.), головним завданням була охорона командування та обозів; відділ жандармерії, в обов'язки входило підтримання порядку та профілактика спроб грабежу в загоні; санітарна секція (4 чол.); командир 1 роти – пор. Зенон Бляховський (пс. «Стремено») [16, с. 702] (до листопада 1943 р. З. Бляховський діяв як керівник партизанського загону АК «Стшем'є» в районі бази самооборони Рудня Сарненського повіту, особовий склад налічував 100 чол. [20, с. 23]); командир 2 роти – Фелікс Щепаняк (пс. «Щепцьо»); командир 3 роти – Юзеф Вайдик (пс. «Чарни»); капелан загону – колишній ксьондз Леон Спєвак (пс. «Обозник»), майор запасу [16, с. 702].

Коли стало зрозуміло, що війна протриває ще певний час, керівництво АК розгорнуло диверсійні операції проти німецьких окупантів, уникаючи великих сутичок із противником, щоб не наражати на небезпеку цивільне польське населення, вело розвідувальну та пропагандистську діяльність [10, с. 37]. Як зазначає в своїх спогадах, В. Коханський його загоном був ліквідований шеф СД Сарненського повіту з 12 чол. охорони на трасі Костянтинівка – Янівка під Сарнами, в якості здобутих трофеїв отримали ручний кулемет системи «Браунінг» і гвинтівки з боєприпасами та гранати. Його загоном також була проведена ліквідація патрулів на залізничній колії між Рокитно і Клесовом. Під час бою здобули чеський ручний кулемет системи «Брен», гвинтівки, автомат з боєприпасами та гранати [16, с. 710].

В свою чергу нацисти, використовуючи антагонізм між поляками та українцями, не заперечували діяльності польських збройних загонів, забезпечували їх зброєю та боєприпасами, за що вимагали від них компенсації, тобто відкритої боротьби проти радянських та українських пар-

тизан. Хоча з серпня 1943 р. загін В. Коханського «Бомба» почав проявляти вороже відношення до радянських партизан. Були випадки вбивства і роззброєння останніх [16, с. 828].

Паралельно на території колишнього Сарненського повіту активізували свою діяльність польські націоналістичні військові організації, керовані польським еміграційним урядом. Упродовж весни 1943 р. – лютого 1945 рр. в м. Сарни діяла польська підпільна організація Польський Союз Повстанський. В його структурі найнижчою ланкою був відділ (дружина) – 18 чол. (командир, його заступник, 2 зв'язкових та 14 бійців). В склад взводу входило командир, його заступник, 2 зв'язкових, 4 зв'язкових від дружин. У взводі було 4 дружини [16, с. 666].

Колішній Сарненський повіт було поділено на два округи ПСП: західний і східний, котрі, в свою чергу, ділились на райони. Комендант західного округу ПСП – Мартін Бжозовський (пс. «Лех»), в організації перебував з весни 1943 р., організатор баз самооборони в околицях сіл Антонівка та Рафалівка колишнього Сарненського повіту [16, с. 666]. До західного округу входили села Антонівка (крипт. «Ліда»), Володимирець (крипт. «Троки»), Рафалівка (крипт. «Вілейка»), Гута-Степанська (крипт «Борислав») [19, с. 270]. Комендант східного округу ПСП – Владислав Ридзевський (пс. «Кобус») – паралельно комендант Сарненського інспекторату АК, організатор баз самооборони у селах району, займався підготовкою кадрів для вчинення диверсій на залізничних комунікаціях та збором медикаментів та обмундирування для ПСП [6, с. 133]; керівник розвідувальних операцій – Йосип Буякевич (пс. «Північ»); керівник організації проведення бойових операцій – Чеслав Бачинський (пс. «Гуцул»); відповідальний за зберігання зброї – Броніслав Бронецький (пс. «Борис»). Для обміну інформацією, поширення наказів та розпоряджень працювали кур'єри. Секретна документація була зашифрована спеціальним шифром. В с. Рафалівка явочною квартирою був будинок місцевого ксьондза, в с. Антонівка – будинок голови місцевого кооперативу «Лижви» (мав пс. «Буря») [16, с. 666, 668]. Польське підпілля Сарненської округи отримувало секретну інформацію та накази від Ковельського інспекторату через ці явочні квартири [19, с. 270].

Явочна квартира ПСП в м. Сарни знаходилась по вулиці Грибовій, 10, де зустрічались і вели перемовини керівники та члени організації. Відомо прізвища членів організації: Олімпія Шляхетко (пс. «Скала»), діяла в організації з липня 1943 р., зв'язкова, забезпечувала зв'язок між В. Ридзевським та членами організації, такими як «Щупак», «Зожа»; Стефанія Томчикова (пс. «Христина»), в організації з літа 1943 р., зв'язкова, забезпечувала зв'язок між В. Ридзевським та М. Бжозовським, приймала від членів організації нелегальну літературу і передавала її керівникам. Власне, в її помешканні була явочна квартира, в якій вона зберігала медикаменти, тютюн, папір [6, с. 133-134].

Керівництво ПСП щодо німецьких окупантів зайняло вичікувальну позицію, надіючись, що німці в найближчий час зазнають поразки. Щодо Радянського Союзу, то позиція поляків була ворожою, так як в майбутньому планувалась боротьба за західноукраїнські землі [16, с. 668].

Для наближення своєї мети польський еміграційний уряд використовував роботу не тільки членів військових організацій, але й залучав до боротьби польське цивільне населення через Делегатуру Уряду на місцях, підготовляючи адміністративний апарат для майбутнього управління країною. Такою організацією в Сарнах була Паньствова служба цивільна (далі – ПСЦ), інша назва – Делегатура Уряду (далі – ДУ) – територіальна громадська організація [15, с. 212].

Повітова структура ПСЦ-ДУ: відділ інформації (керівництво розвідкою і контррозвідкою); відділ самооборони (забезпечення польського населення зброєю, навчання володіння зброєю, організація тайників для переховування зброї, медикаментів, а також організація санітарної служби); відділ соціального забезпечення (надання матеріальної допомоги польським біженцям, хворим, дітям); відділ шкільний (підбір вчителів і організація навчання польських дітей в національному дусі); відділ пропаганди (агітація за підтримку польського еміграційного уряду в Лондоні); відділ видавництва (видання та поширення антирадянської літератури і газет) [15, с. 214].

Керівником Сарненської ПСЦ-ДУ був Станіслав Вітчак – повітовий делегат уряду в Сарненському повіті [15, с. 590]. Організація діяла в місті Сарни з літа 1943 р. до грудня 1944 р. Відомо також прізвища декількох членів Сарненської ПСЦ - ДУ, це: Марія Мацулевич (пс. «Ванда»), зв'язкова, отримувала кореспонденцію від воєводського делегата уряду і передавала її С. Вітчаку, а також за їхнім дорученням зберігала грошові кошти організації, так зв. «залізний фонд»; Владислав Камінський, зв'язковий, мав тісний зв'язок із керівниками польських підпільних організацій, що діяли в м. Сарни, такі як С. Вітчак, Сорока (пс. «Юзеф»), він же Ковальський, а

також з керівником військової організації ПСП В. Ридзевським. Квартира В. Камінського використовувалась для явок і зустрічей [6, с. 134].

Отже, в роки Другої світової війни, не зважаючи на всі спроби Головної Комендатури під час радянської окупації терену, в Сарнах створити підпільний осередок СЗБ так і не вдалося, в зв'язку з арештами підпільників органами НКВС. Під час нацистської окупації, на терені була розвинута сильна підпільна структура АК. Зокрема, Сарненський інспекторат АК керував діями польського партизанського загону АК «Бомба» для захисту баз самооборони в Рудні, Гуті Степанській та Клесові. Паралельно на терені діяли військова організація Польський союз повстанський, а також громадська організація Паньствова служба цивільна – Делегатура уряду.

Основними напрямками діяльності польського підпілля на Сарненщині, керованого польським еміграційним урядом з Великобританії були:

- боротьба проти українського визвольного руху, що мав на меті побудову Української держави на теренах польських державно-політичних інтересів;
- проведення диверсійних операцій проти німецьких окупантів з умовою уникнення великих сутичок, щоб не наражати на небезпеку місцеве польське населення;
- окремі випадки співпраці з німецькою адміністрацією для лояльного відношення зі сторони останніх щодо діяльності польського підпілля;
- співпраця з радянськими партизанськими загонами, для спільної боротьби проти українського визвольного руху;
- діяльність, направлена на формування ідеї нової польської держави на теренах, що відійшли від Польщі у 1939 р. та забезпечення польського владного представництва в окупаційних умовах, організованими польським еміграційним урядом, польськими підпільними організаціями.

Список використаних джерел та літератури:

1. Держархів Рівненської обл. (Державний архів Рівненської області). Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 901. 81 арк.
2. Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 646. 149 арк.
3. Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 914. 74 арк.
4. Давидюк Р. Ставлення радянської влади до російської та польської громад на Рівненщині у 1939–1941 рр. *Друга світова війна і доля народів України*: матер. 2-ї Всеукр. наук. конф. (Київ, 30-31 жовтня 2006). Київ, 2007. С. 284-296.
5. Давидюк Р. Становище польської громади на Рівненщині у період «радянзації» (вересень 1939 – червень 1941 рр.). *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наукові записки РДГУ*. Рівне, 2008. № 13. С. 75-80.
6. Дашко В. Діяльність польського руху Опору на території Волині та Полісся у січні 1944 – квітні 1945 рр. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: історія*. Тернопіль, 2016. № 1, част. 1. С. 131–136.
7. Жив'юк А. «Інструменталізована церква»: використання компартійною номенклатурою представників релігійних конфесій у збройній боротьбі на Західній Волині й Поліссі у 1940-х рр. *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. Київ, 2009. №2 (33). URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/41259/02Zhyviuk.pdf?sequ=enpc=1> (дата звернення: 9.01.2017).
8. Льюшин І. Волинська трагедія 1943–1944 рр. Київ, 2003. 313 с.
9. Льюшин І. Польське підпілля на території Західної України в роки Другої світової війни. *Україна–Польща: важкі питання*. Матеріали II міжнар. семінару істориків «Українсько-польські відносини в 1918–1947 роках». Варшава, 1997. URL : <http://www.ji.lviv.ua/n28texts/ilushyn.htm/> (дата звернення: 9.01.2017).
10. Кондратюк К. Польське національне підпілля і збройні формування на Волині (1943–1944 рр.). *Волинська трагедія: через історію до порозуміння*. Матеріали Всеукр. наук. конф. Луцьк, 2013. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/1485> (дата звернення: 15. 01. 2017).
11. Макаруч В. Державно-територіальний статус західноукраїнських земель у період Другої світової війни (1939–1945 рр.): історико-правове дослідження. Київ, 2007. 368 с.
12. Матковський Я. Патріарх Поділля. *Волинський Монітор*. 2016. № 15 (167). URL: <http://www.monitor-press.com> (дата звернення 20.01. 2017).
13. Мотика Г. Від Волинської різанини до операції «Вісла». Польсько-український конфлікт 1943–1947 рр. Київ, 2013. 360 с.
14. Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. Т.1. Війна під час війни. 1942–1945. Львів, 2011. 792 с.
15. Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб. Том 6. Операція «Сейм». 1944–1946. Варшава; Київ, 2007. 1355 с.

16. Польша та Україна у тридцятих–сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб. Том 4. Поляки і українці між двома тоталітарними системами 1942–1945 рр. Част. 1. Варшава; Київ, 2005. 875 с.

17. Самсонюк Т. Діяльність польських підпільних організацій у м. Дубно (1939–1941 рр). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2014. Вип. XXXIX. С. 144-149.

18. Самсонюк Т. Повернуті із забуття: польське антирадянське підпілля. Частина 1. *Волинський Монітор*. № 2. 2016. С. 6-7. URL: <http://monitor-press.com/ua/extensions/statti-ua/4099-15322.html> (дата звернення: 10.01.2017).

19. Сергійчук В. Поляки на Волині у роки Другої світової війни. Документи з українських архівів і польські публікації. Київ, 2003. 576 с.

20. Filar W. Działania 27 Wołyńskiej Dywizji piechoty Armii Krajowej. Część 1. Warszawa, 2011. 71 s.

Стаття надійшла до редколегії 27.01.2017.

Викторія Дашко

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПОЛЬСКОГО ПОДПОЛЬЯ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ НА ТЕРРИТОРИИ САРНЕНИЩИНЫ

В статье раскрыта научная проблема, связанная со становлением, развитием и особенностями деятельности польского подполья на территории Сарненищины в годы Второй мировой войны. Проанализирована деятельность польской военной и гражданской организаций, управляемых польским эмиграционным правительством из Лондона. Исследована организационно-территориальная структура и территория деятельности, военные и политические задачи, проведен анализ личного и руководящего состава, указаны основные направления и методы борьбы польского подполья в условиях смены оккупационных режимов.

Ключевые слова: Вторая мировая война, Союз Вооруженной Борьбы, Армия Крайова, Гута Степанская, партизанский отряд АК «Бомба», Польский повстанческий союз, Паньстова служба цивільна, Сарненищина.

Viktoria Dashko

THE ACTIVITY OF POLISH UNDEGRAUND FORMATIONS IN SARNY REGION DURING THE WORLD WAR II

The article dedicated to the scientific problem associated with the formation, development, and characteristics of the activities of the Polish underground formations in Sarny region during the World War II. The author highlights activities of the Sarny Inspectorate Home Army, the Polish Base of Self-defense in Huta Stepanska, the Partisan platoon Home Army «Bomba», the military organization Polish Rebel Union, and the public organization Panstvova Civil Service, that were managed by the Polish Emigration Government. By author also were researched organizational and territorial structure, managerial and personnel stuff, military and political objectives, basic forms and methods of fighting of the Polish underground formations in a changing occupants regimes. In the article were analyzed the main directions of the Polish underground formations activities in Sarny region: fighting against the Ukrainian liberation movement, conducting sabotage operations against the German occupiers, cooperation with the German administration, cooperation with the Soviet partisan platoons, activities oriented toward the formation of idea of the new Polish country on the territory that were taken from Poland in 1939, and providing Polish governmental representatives in occupational conditions, that were organized by the Polish Emigration Government, the Polish underground formations.

Key words: the World War II, the Union of Armed Combat, the Home Army, Huta Stepanska, the Panstvova Civil Service, the Partisan platoon HA «Bomba», the Polish Rebel Union, Sarny region.